

MADDE BAĞIMLILIĞI İLE MÜCADELE

ÖĞRETMEN EĞİTİMİ EL KİTABI

T.C.
MİLLİ EĞİTİM BAKANLIĞI
Özel Eğitim Rehberlik ve Danışma Hizmetleri Genel Müdürlüğü
2010 - ANKARA

MADDE BAĞIMLILIĞI İLE MÜCADELE

ÖĞRETMEN EĞİTİMİ EL KİTABI

HAZIRLAYANLAR

Dr. Gürcan ÖZHAN

Dr. Yalçın BAY

Mehmet İŞGÜZAR

Güven KARDEŞ

Milli Eğitim Bakanlığı Özel Eğitim Rehberlik ve Danışma Hizmetleri Genel Müdürlüğü
ile Antalya İl Milli Eğitim Müdürlüğü işbirliğinde hazırlanan bu kitabın basımı
Antalya Milli Eğitim Müdürlüğü tarafından yapılmıştır.

2010 - ANKARA

İÇİNDEKİLER

Önsöz

Giriş

- 1.1. BAĞIMLILIK
- 1.2. Madde Bağımlılığı Nedir?
- 1.3. Bağımlılık Yapan Maddeler
- 1.4. Bağımlılık Süreci
- 1.5. Bağımlılık Nasıl Anlaşılır?
- 1.6. Bağımlılığın Oluşmasına Neden Olan Unsurlar
- 1.7. Madde Bağımlılığının Belirtileri

2. RİSK

- 2.1. Risk Nedir?
- 2.2. Genel Risk Etkenleri
  - 2.2.1. Okul Öncesi ve İlköğretim Dönemi Genel Risk Etkenleri
  - 2.2.2. Ergenlik Dönemi Genel Risk Etkenleri
- 2.3. Gelişim Dönemleri ve Özellikleri
  - 2.3.1. Okul Öncesi ve İlköğretim Dönemi Özellikleri
  - 2.3.2. Ergenlik Dönemi Özellikleri

3. KORUYUCU DESTEKLEYİCİ TUTUM VE ÖNERİLER

- 3.1. Önleme Faaliyetlerinin Önemi
- 3.2. Öğretmen Madde Bağımlılığına Karşı Yürütülecek Eğitimde Nelere Dikkat Etmeli?
- 3.3. Okul Öncesi ve İlköğretim Dönemi
- 3.4. Ergenlik Dönemi
- 3.5. Madde Kullanan Öğrencide Hangi Belirtiler Görülür?
17
- 3.6. Madde Kullanımı İle Karşılaşıldığında Öğretmen Olarak Nasıl Bir Tutum Sergilenmeli
- 3.7. Öğretmen Öğrenciyi Madde Kullanırken Yakaladığında Nasıl Davranmalı?
- 3.8. Madde Kullanan Öğrencinin Anne Babasına Nasıl Yaklaşılmalı?
- 3.9. Acil Durumlarda Ne Yapılmalı ?
- 3.10. Okuldaki Disiplin Süreci ve Cezaları

4. HUKUKİ DURUM

- 4.1. T.C Anayasası
- 4.2. 5237 Sayılı Türk Ceza Kanunu
  - 4.2.1. Uyuşturucu Madde İmal ve Ticareti
  - 4.2.2. Kullanmak İçin Uyuşturucu veya uyarıcı Madde Satı Almak, Kabul Etmek veya Bulundurmak
  - 4.2.3. Etkin Pişmanlık
- 4.3. 2313 Sayılı Uyuşturucu Maddelerin Murakabesi Hakkında Kanunu
- 4.4. 3298 Sayılı Uyuşturucu Maddelerle İlgili Kanun

5. TEDAVİ İÇİN BAŞVURULABİLECEK KURUMLAR

Yaşam koşullarının ve teknolojik gelişmelerin insan ilişkilerini değiştirdiği ve yalnızlaşmayı artırdığı günümüzde, geleceğimiz olan çocuklarımızın sağlıklarını ve üretkenliklerini tehdit eden zararlı yönelimlere kolaylıkla başvurabildikleri görülmektedir.

Dünya genelinde endişe verici boyutlara ulaşan madde bağımlılığı sorununun, ülkemizi de yakından ilgilendiren bir gelişme olduğu, zaman zaman karşılaşılan yaşantı örneklerinden anlaşılmaktadır. Madde bağımlılığından korunmada riskler hakkında bilinç sahibi olmak, eğitimcilerimizi, anne babaları, çocuk ve gençlerimizi risklerden koruyucu tedbirler almak, içinde yaşadığımız çağın zorunluluklarından biri halini almıştır. Bu bilinç ve korunma aynı zamanda ülke geleceğimiz açısından hayati önem taşımaktadır.

MEB olarak ülkemiz ve okullarımız genelinde madde bağımlılığı ile mücadelede koruyucu ve önleyici çalışmaların yapılmasına büyük önem veriyoruz. Bu kapsamda yürütülecek çalışmalarda okul rehber öğretmenlerine (okul psikolojik danışmanlarımıza) nemli görevler düşmektedir. “Madde Bağımlılığı İle Mücadele Anne Baba, ğretmen, Eğitim Yöneticisi ve Rehber ğretmen (Psikolojik Danışman) El Kitaplarının” bu görevin yerine getirilmesinde rehber öğretmenlere (psikolojik danışmanlara) destek olması amaçlanmıştır. Bu kaynak kitaplar, madde bağımlılığı konusunda ortak bir anlayış ve bilincin gelişmesine de katkı sağlayacaktır.

Yapılan çalışmaların, “madde bağımlılığı ile mücadele” konusunda tüm eğitimcilerimize ve anne babalara ışık tutmasını diliyorum...

Nimet ÇUBUKÇU
Milli Eğitim Bakanı

Madde bağımlılığı, insanlığın sağlık ve gelişimini tehdit eden faktörlerin içinde oldukça önemli bir yere sahiptir. Hızlı değişim ve gelişim içindeki dünyaya uyum sağlamada, psikolojik ve sosyal gereksinimlerini karşılamada zorluk çeken birey ve grupların, olumsuz çevresel koşulların da etkisiyle çıkış yolu olarak görebildikleri madde bağımlılığı, beklenenin tam aksine, hızla kontrol kaybına ve çöküşe neden olmaktadır. Bu çöküş yalnız fiziksel yönden değil, ruhsal, ekonomik ve sosyal yönden de yaşanmakta, yalnız madde bağımlısı bireyi değil, bir yangın gibi çevresinde yer alanları da sarmaktadır.

Madde bağımlılığında kişisel ve sosyal değerlerin erozyona uğramasının da etken olduğu, sağlıklı aile ve toplumsal çevrenin ise en önemli koruyucu faktörler arasında bulunduğu bilinen bir gerçektir. Bireylerin bu koruyucu faktörlerle bağlarının zayıflaması, hızlı kentleşmeye paralel olarak, hızla artan istek ve taleplerini yerine getirmede yaşadıkları sorunlar, kolay para kazanmak isteyen kişi ya da grupların bu durumu kendi çıkarları için kullanabilmesine yol açmaktadır.

Bağımlılık yapıcı maddeleri kullanan bireyler, bu şekilde yaşadıkları zorluklardan bir süre için de olsa uzaklaştıklarını düşünmekte, oysa madde bağımlılığı ile birlikte sorunlarına bir yenisini daha eklemektedirler. Madde bağımlılığı zaman içinde bütün diğer sorunların önüne geçmekte ve diğer sorunların halledilebilmesi için öncelikle bağımlılığın ortadan kaldırılması gerekmektedir.

Bağımlılıkla mücadelede değişik yol ve yöntemler bulunmakla birlikte, dünyada yaygın olarak kabul gören yöntem, bireylerin madde bağımlılığı konusunda bilinçlendirilmesi ve kendini korumayı öğrenmesidir. Çocuk ve gençlerimizin madde bağımlılığından korunmaları ve psikososyal yönden sağlıklı gelişimlerini desteklemede etkin role sahip olan okul rehber öğretmenlerinin, “anne babaların, eğitimcilerin, eğitim yöneticilerinin” eğitiminde kullanmaları amacıyla el kitapları hazırlanmıştır.

12 – 14 Nisan 2010 tarihleri arasında Antalya – Muratpaşa Anadolu Otelcilik ve Turizm Meslek Lisesinde “Madde Bağımlılığı İle Mücadele Eğitimi” programının uygulanmasında her türlü imkanı ve desteği sağlayan ve bu çalışmanın el kitapları halinde basımının gerçekleştirilmesinde emeği geçen Antalya İl Milli Eğitim Müdürü Osman Nuri

GÜLAY'a ve Antalya İl Milli Eğitim Müdürlüğünde Özel Eğitim ve Rehberlikten sorumlu Şube Müdürü Süleyman GÖKÇEN'e teşekkür ederim.

Ayrıca; “Polisin Madde Kullanımı Talep Azaltımında Rolü ve Yeri” konusunda katılımcılara eğitim veren Antalya Emniyet Müdürlüğü Kaçakçılık ve Organize Suçlar Şube Müdürü Mehmet ERİKOĞLU'na da sağladıkları katkılardan dolayı teşekkür ederim.

Bu kaynak kitapların rehber öğretmenlerimizin (psikolojik danışmanlarımıza) “madde bağımlılığını önleme” konusunda yapacağı çalışmalara olumlu katkılar getirmesini diliyorum...

Dr. Ruhi KILIÇ
Özel Eğt. Reh. ve Dan. Hiz.
Genel Müdürü

GİRİŞ

Çoğumuzun kendine yakın görmediği madde bağımlılığı sorunu, aslında zannedildiği gibi uzağımızda değildir. Madde bağımlılığı çoğu kez sigara ile başlayan alkol ve diğer bağımlılık yapıcı maddelerle devam eden bir zincir gibi etrafımızı sarmaktadır. Madde bağımlılığı sadece bağımlı bireylerin değil ailelerinin ve toplumun hayatını da olumsuz etkilemektedir. Bağımlılık devam ettikçe bireydeki fiziksel, ruhsal ve davranışsal sorunlar giderek artmakta, buna ekonomik ve sosyal sorunlar da eklenmektedir. Bu süreçte çocuğa/gence en büyük desteği verecek olan ailedir. Ne yazık ki aileler çocuklarının madde kullanımını çok geç öğrenmektedirler.

Gerek yurt dışında gerekse ülkemizde yapılan araştırmalar, madde bağımlılığı ile mücadelenin gün geçtikçe daha da önem kazandığını ortaya koymaktadır. Madde bağımlılığına karşı en etkili mücadelenin bu konuda bilgi ve bilinç sahibi olmaktan geçtiği bilinen bir gerçektir.

Bu süreçte, çocuğun gelişimine katkı sağlayan başta anne baba olmak üzere, okul yöneticileri, rehber öğretmenlerin (psikolojik danışmanların) ve öğretmenlerin bilgilendirilmesi ve bilinçlendirilmesi verilen mücadelede oldukça önemlidir. Yine çocuğun eğitim sürecindeki etkileşimde bulunduğu, diğer çalışanların da çalışmalara katkıda bulunması kaçınılmazdır. Bunun yanı sıra madde kullanımı ve bağımlılıkla mücadelenin başarıya ulaşmasında, toplumun tüm kurum ve kuruluşlarının (medya, emniyet, adalet, sağlık kurumları ve sivil toplum kuruluşları) ortak anlayış ve dayanışma içerisinde olmaları son derece önemlidir.

Madde bağımlılığı konusunda sizleri bilgilendirmeye yönelik hazırlanan bu çalışmada, bağımlılık yapıcı maddeler hakkında genel bilgiler verilmiş, madde kötüye kullanımı ve madde bağımlılığı ile ilgili verilen mücadeleye katkıda bulunmak amaçlanmıştır.

1. BAĞIMLILIK

1.1. Madde Bağımlılığı Nedir?

Bağımlılık; bir maddenin belirgin bir etkiyi elde etmek için alınması sürecinde ortaya çıkan bedensel, ruhsal ya da sosyal sorunlara rağmen madde kullanımının devam etmesi, bırakma isteğine karşın bırakılamaması, aynı etkiyi elde edebilmek için giderek madde miktarının artırılması ve maddeyi alma isteğinin durdurulamaması durumudur. Bağımlılık yapan maddeler de; kullanıldığında merkezi sinir sistemini etkilemesi sonucunda kullanan kişinin ruhsal ve fiziksel dengesini bozan, bağımlılığa neden olan, kişisel, sosyal, ekonomik ve toplumsal çöküntü oluşturan maddelerdir.

1.2. Bağımlılık Yapan Maddeler

Bağımlılığa yol açan maddeler ile ilgili sınıflamalarda Dünya Sağlık Örgütü (WHO)'nun kullandığı terminoloji esas alınmıştır. Bu terminolojiye uygun biçimde, uyuşturucu bağımlılığı yerine genel olarak, madde bağımlılığı terimi kullanılmıştır.

Madde bağımlılığı tipleri:

1. Opyat Tipi Bağımlılık
2. Alkol, Barbütürat, Benzodiazepin Tipi Bağımlılık
3. Esrar Tipi Bağımlılık
4. Kokain Tipi Bağımlılık
5. Uyarıcı Tipi Bağımlılık
6. Hallusinojen Tipi Bağımlılık
7. Solunan Çözücü Tipi Bağımlılık
8. Tütün Tipi Bağımlılık

Opyat Tipi Bağımlılık: (Morfin, eroin, kodein, metadon maddeleri) Bu gruptaki maddelerin bağımlılık yapma oranı çok yüksektir. Afyon ve Türevleri (afyon, morfin, eroin, kodein, metadon)

Afyon; Haşhaş kozasının çizilmesi suretiyle akan beyaz öz suyundan elde edilmektedir. Afyonun birleşiminde; %10 Morfin,%0,5 Kodein,%6 Narkotin bulunur. Afyon kullanıldıktan kısa bir süre sonra; varsa ağrıları giderir, fakat bu kısa sürer, ardından; mide bulantısı, baş dönmesi, kalp atışı ve solunumda yavaşlaması görülür.

Morfin; Afyonun kimyasal yollarla ayrılmasından elde edilir. Tıpta doktor kontrolünde kullanılır, bunun dışında kullanımı yasaktır. Aşırı doz morfin kullanılmasında kullanıcı; önce depresyon geçirir, göz bebekleri kısılr, nabız ve solunum yavaşlar, kalp atışı düzenini kaybeder. Kullanımdan kısa bir süre sonra ölüm meydana gelebilir.

Eroin; Afyondan elde edilen baz morfinin, çeşitli kimyasal işlem ve süreçlerden geçirilmesi neticesi elde edilir. Eroin kısa bir süre kullanım devresinden sonra kesin bağımlılık yapan bir uyuşturucu türüdür. BİLİNEN İSİMLERİ: PEYNİR, ŞEY, SÜPRÜNTÜ, CEVHER'DİR. Eroin uyuşturucular arasında en etkili ve en tehlikeli olanıdır. Eroin kullananlarda; terleme ve kalpte çarpıntı görülür, vücudun direnci kırılır, diz, bel ve başında şiddetli ağrılar başlar, iştahı kapanır ve gücünü kaybeder, gözlerindeki canlılık kaybolur, sürekli dalgın halde ve dünya ile ilgisini yitirir, yaşayan bir ölüden farksız bir görüntü oluşur.

Alkol, Barbütürat, Benzodiazepin Tipi Bağımlılık: Alkol (Etanol, metanol, glikol maddeleri), Barbütürat (Genel anestezi ve epilepsi tedavisinde kullanılan, teskin edici özellikleri olan maddeler), Benzodiazepin (Yatıştırıcı ilaçlar) bu grupta yer almaktadır. Belirli ve düzenli biçimde kullanımlarının bağımlılığa yol açtığı kabul edilmektedir. Bu maddelerle ilgili bağımlılık oluşma süresi, kullanılan miktara bağlı olarak değişmektedir. Alkol, midede gastrit ve ülser, karaciğerde büyüme, yağlanma ve siroz, bağırsaklarda vitamin emiliminin azalması ve beslenme bozuklukları, sinir hücrelerinde hasar ve felç, kas güçsüzlüğü ve bunama, alkol koması ve ölüm.

Esrar Tipi Bağımlılık (Canabis, Marihuana, Haşhaş): Esrarın kullanıldığında anında yaşamsal organlara ulaştığı, uzun süre vücutta kalmaya devam ettiği ve fiziksel bağımlılık yaptığı kanıtlanmıştır. Yasadışı maddeler arasında sıklıkla kullanılan madde esrardır. Esrar, Hint kenevirinden elde edilir. Kurutulmuş ve parçalanmış yaprakları, tohumları, toz halinde

veya kahverengi, sıkıştırılmış kalıplar halinde satılır. Sigara gibi sarılarak ve sigara tütününe karıştırılarak içilir. Kullanıcılar arasında “joint”, “ot” ya da “marihuana” adı ile anılır. İçildikten sonra geçici bir gevşeme, konuşkanlık, kendini iyi hissetme, müzik ve renk algısında artma gibi etkiler görülür. Esrar alındığı zaman yağ dokusunda birikir, bir hafta sonra bile etkin madde bedende kalmaya devam eder. Esrar kullanımını takiben kişinin refleksleri bozulur, araba kullanamaz, dikkat gerektirecek işleri yapamaz. Eğer bu tür işler yapılmaya kalkılırsa ciddi sorunlara neden olabilir. Esrarın bellek üstüne etkisi çok fazladır. Kişinin düşünme, öğrenme ve sorun çözme yetisini azaltır. Bu etkileri ergenlerde daha belirgindir. Bazı araştırma sonuçlarına göre, ergenlik döneminde esrar kullanımının psikososyal işlevler üzerinde daha olumsuz etkileri olduğu saptanmıştır. Esrarın uzun süre kullanımı bronşit ve akciğer kanseri gibi solunum yolları hastalıklarına yol açabilir. Bağımlılık yapıcı bir madde olmadığına dair iddialar bulunmasına rağmen, esrar bağımlılık yapar. Esrar, diğer bağımlılık yapıcı maddeleri kullanmaya geçiş için bir basamak oluşturur. Esrar kullanımının psikoza yol açabildiği ve diğer ruhsal rahatsızlıkları artırma riski olduğuna dair bulgulara rastlanmaktadır.

Esrar kullanıldığında; ağız kurur, göz bebekleri genişler, göz kanlanır, nabız ve kalp vurumu artar, kan basıncı yükselir, Burunda kuruma olur, yüz kızarır, boğazda yanma, öksürük, bulantı, kusma ve ishal görülür.

Kokain Tipi Bağımlılık: Kokain son derece şiddetli bir uyarıcıdır. Hızla metabolize olduğu gibi (vücudun bir parçası haline gelme durumu), aşırı dozda alınması da ölüme yol açmaktadır. Hızla gelişen bir bağımlılık sürecine sahiptir. (Crack isimli uyuşturucu madde de kokainin farklı bir formudur.) Koka yaprağından kimyasal yollarla elde edilir. **BİLİNEN İSİMLERİ:** TAŞ, KOKO

Kokain kullanıcılarında görülen etkiler; Gözbebekleri büyür, Kalp atışları ve tansiyon yükselir, Yüksek dozda kullanıldığında bulantı ve kusma olur.

Uyarıcı Tipi Bağımlılık (Psikostimulan ilaçlar): Amfetamin, methlyphenidate vb. ilaçlar bu grupta yer almaktadır. Uyku bozukluklarının, aşırı hareketlilik sorunu gibi klinik sorunların tedavi süreçlerinde kullanılan bu ilaçların, zayıflama ve uykusuzluk gibi öznel sorunların çözümü için kötüye

kullanıldığı görülmektedir. Kötüye kullanım durumlarında doz aşırılığı ölüme yol açabilmektedir.

Hallusinojen Tipi Bağımlılık: Halüsinasyon oluşturan, LSD, mescaline gibi maddelerdir. Bağımlılık sürecinin oluşumu ve gelişimi ile ilgili çalışmalar hala devam etmektedir. Sentetikler (Ecstasy, Captagon, Methamfetamin) Ecstasy; Merkezi sinir sistemini uyaran amfetamin türevi, halüsinasyonlara da sebep olabilen sentetik bir uyuşturucudur. Tablet, kapsül, toz veya sıvı şeklindedir. BİLİNEN İSİMLERİ: Ex, ix, kanat, uçuş, balık

Ecstasy kullanıcılarında görülen etkiler; geçici güç artışı, abartılı keyif hali, iştahsızlık, Uyku ihtiyacının azalması, halüsinasyonlar görme, huzursuzluk, gerginlik, kan basıncında ve vücut ısısında yükselme, kalp atışında yavaşlama.

Solunan Çözücü Tipi Bağımlılık: Uçucu maddeler kolaylıkla bulunabilir. Çünkü bu maddelerin satılması yasaldır. Ucuz olması nedeni ile de kullanımı yaygındır. Yaygın olarak kullanılan uçucu maddeler aşağıda belirtilmiştir:

- Boyalar ve boyalarda kullanılan Tiner
- Yapıştırıcılar
- Çakmak gazı olarak kullanılan bütan gazı
- Kuru temizlemede kullanılan maddeler
- Benzin
- Yazı yazarken yapılan hataları silmekte kullanılan maddeler

Bu maddelerin kullanım şekilleri ve kullanıcıya etkileri şöyledir: Tiner genellikle torba içine konur ve oradan koklanarak kullanılır. Yapıştırıcılar ise, bir kumaşa emdirilir ve oradan koklanır. Uçucu maddeler kullanıldığında sahte neşe hali, sakinlik duygusu, hayaller görülmesine yol açabilir. Etkileri arasında ciddi bir sarhoşluk, denge bozukluğu, yürüme güçlüğü sayılabilir. Beyin üstüne doğrudan toksin etki yaptığı için oldukça zararlıdır. Öğrenme üstüne olumsuz etkileri nedeniyle çocukların kullanması sorunu daha da artırmaktadır. Bağımlılık potansiyelleri de yüksektir. Uçucu madde koklayanlarda ani ölümler sıklıkla meydana gelir. Maddenin beyin ve kalp üzerindeki olumsuz etkilerinden dolayı ani ölümler meydana gelebilir. Saldırgan ve tehlikeli davranışlar uçucu madde kullananlar arasında sık olarak gözlenir.

Uçucu maddelerin sadece sokak çocukları arasında kullanıldığı düşüncesi yanlıştır. Bu maddeler artık her yaşta ve sosyo ekonomik düzeyde kullanılan bir madde haline gelmiştir. Uçucu maddeler; sarhoşluk, denge bozukluğu, yürüme güçlüğüne neden olabilirler. Baş ağrısı, bulantı, kusma gibi belirtilerin yanında, tıkanma ve boğulma nedeniyle ani ölümler de meydana gelebilir. Dikkat eksikliği, öğrenme güçlüğü, kavrama yeteneğinde bozulma gibi olumsuz etkileri vardır. Beynin yapısını değiştirirler.

Tütün Tipi Bağımlılık: Tütün dünyada yaygın olarak kullanılan ve kullanılışı toplumlar tarafından genelde yadırganmayan bağımlılık yapıcı zararlı bir maddedir. Tütün kullananların büyük bir bölümünün tütün kullanmayı bıraktıktan kısa bir süre sonra tekrar kullanmaya başladıkları bilinmektedir. Bu durum bize tütünün güçlü bir bağımlılık yapıcı madde olduğunu göstermektedir. Tütün yandığında kül dışında üç önemli bileşen ortaya çıkar. Bu bileşenler;

1. Katran (birçok kanser yapıcı madde içerir)
2. Nikotin (uyarıcı bir maddedir)
3. Karbon monoksittir.

Sigara dünyada meydana gelen ölüm nedenlerinin üst sıralarında yer almaktadır. Bu nedenle ülkeler sigara kullanımını kısıtlama ya da yasaklama eğilimindedirler. Sigaranın bağımlılık dışında çok belirgin hastalıklara yol açtığı bilinen bir gerçektir. Sigara kullanımının kalp damarlarında tıkanıklığa ve kalp hastalıklarına neden olduğu bilinmektedir. Bunun yanı sıra, sigara kullanımı bronşların daralması ile akciğer rahatsızlıklarına, beyin damarlarında tıkanmaya ve buna bağlı felçlere yol açmaktadır.

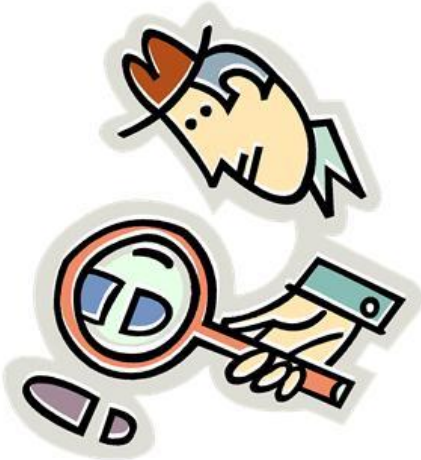
Akciğer kanseri olanların büyük bir bölümü tütün kullananlardan oluşmaktadır. Akciğer kanseri sigaranın etken maddesi katran ile ilişkilidir. Bunun dışında tütün içenlerde mesane kanseri görülme oranı kullanmayanlara göre iki kat daha yüksektir. Gebelikte sigara ya da tütün kullanımı erken doğuma, bebek ölümüne ve düşük doğum ağırlığına sahip bebeklerin doğmasına neden olmaktadır. Sigara firmalarının özellikle ergenleri hedef aldığı bilinmektedir. Ergenlerin hedef alınmasının en önemli nedenlerinden birisi, alışkanlık kazanmalarının kolay olmasıdır. Reklamların önemli bir kısmı ergenlere yöneliktir. Bu nedenle ergenlik döneminin bazı özelliklerinin bu reklamlarda kullanılarak gençlerin istismar edildiği söylenebilir.

1.3. Bağımlılık Süreci

Bağımlılık süreci aşağıdaki şekilde yol izler;

- Madde kullanımı ile duygu, düşünce, davranış ve tutum farklılaşır.
- Miktarla bağlı olarak bu durum her birey için değişik bir süreyi kapsar.
- Bireyin gerçekliği kavrayışı etkilenir.
- İlk seferden sonra tekrarlayan kullanım olasılığı yüksektir.
- Sonraki zamanlarda aynı etkinin sağlanması için kullanım sıklığı ve/veya miktarı artabilir.
- Bu kısır döngünün yerleşmesiyle birey bağımlılık sürecine girmiş olur.

1.4. Bağımlılık Nasıl Anlaşılır?

- Madde arama davranışının yoğunluğu
- Madde kullanma sıklığının artması
- Madde etkisine tolerans gelişmesi
- Yoksunluk/kesilme belirtilerinin varlığı
- Bu belirtilerin madde kullanımı ile yatışması veya giderilmesi
- Zihinsel olarak madde kullanımına dair uğraş ve kurguların yoğunlaşması ve davranışın buna göre şekillenmesi
- Süreç oluştuktan sonra madde kullanımına ara verilse bile bağımlılık olgusu yok olmaz. Kullanımla birlikte tekrar ortaya çıkar.

1.4. Madde Bağımlılığının Oluşmasına Neden Olan Unsurlar

Madde kullanımının bağımlılığa dönüşmesi temelde biyolojik bir olgu olmasının yanı sıra, aşağıdaki unsurlarda sıralanabilir;

- Bireysel ruhsal özellikler,

- Çevresel nedenler, (farklı biçim ve düzeyde sürecin alacağı en son şeklin belirlenmesinde rol oynarlar)
- Maddeye ulaşmak ve maddeyi temin etmenin kolaylığı,
- Akran grubu ve arkadaş grubu,
- Ailenin yaşadığı çevrenin özellikleri,
- Ailenin eğitim ve sosyo-ekonomik düzeyi,
- Toplumun madde kullanımına yönelik bakış açısının ödüllendirici olması vb. gibi.

1.5. Madde Bağımlılığının Belirtileri

Madde bağımlılığı olan bireylerde genellikle aşağıdaki aşamalar gözlenir;

- Bağımlılık yapan maddeyi düzenli biçimde kullanma,
  - Daha mutlu ve rahat olabilmek için madde kullanımına ihtiyaç duyma,
  - Maddeyi kullanmadığında huzursuz, gergin olma,
  - Ani ruhsal ve davranışsal değişimler gösterme,
  - Olumsuz davranışların artması,
  - Huzursuz, hassas, gergin ve saldırgan davranışlarda artış,
  - Madde kullanımında kendini kontrol edememe,
  - Maddeyi kullanmadığında fiziksel olarak hastalık belirtilerine benzer belirtiler görülmesi,
  - Çevreyle ilişkilerde zayıflama veya kopma,
  - Kullanılan madde miktarında artış,
  - Fiziksel ve ruhsal olarak kötüye gidiş.

Bağımlılık devam ettikçe bireydeki ruhsal ve davranışsal sorunlar da giderek artar, buna zamanla ekonomik ve sosyal sorunlar da eşlik eder.

Bu belirtiler kullanılan maddenin türüne ve bireyin özelliklerine göre değişiklik gösterir. Ancak bu belirtilerden birini ya da birkaçını bir arada gösteren kişilerin, yardım alması gereklidir.

2. RİSK

2.1. Risk Nedir?

Zarar veya kayıp durumuna yol açabilecek bir olayın ortaya çıkma olasılığı anlamına gelir. Tehlike ile eş anlamlı ve ileride ortaya çıkması beklenen ama meydana gelip gelmeyeceği kesin olarak bilinmeyen olaylar için kullanılır. Risk, gelecek ile ilgili bir kavramdır, çünkü gelecek belirsizlik ifade eder”

Riskin hiç bulunmadığı bir yaşamdan bahsetmek mümkün değildir. Bununla birlikte riskin varlığından söz ettiğimizde, hep aynı derecede riskten söz edilmemektedir.

Riskli davranışlar, bazen bireyin fiziksel, zihinsel, duygusal, psikolojik ve sosyal gelişimini tehlikeye atabilen olumsuz davranışlar olabilir. Risk faktörleri ise bu davranışlara yol açabilecek koşulları ifade eder.

2.2. Genel Risk Etkenleri

- Ruhsal sorunları ya da bağımlılığı olan ebeveynin bulunduğu kaotik aileler,
- Olumsuz anne baba tutumlarına maruz kalma,
- Ebeveyn-çocuk arasında bağlanma ve ilgi eksikliği,
- Sınıfta aşırı utangaçlık ya da şiddet içeren davranışlar;
- Okul başarısında düşüş,
- Sosyal becerilerin zayıf olması,
- Olumsuz davranışlar sergileyen arkadaşlar edinme,
- Okul, aile ve sosyal çevrede uyuşturucu kullanımının onaylanması.

2.2.1. Okul Öncesi ve İlköğretim Dönemi Genel Risk Etkenleri

-Aile içi çatışma ve şiddet,

- Aile bütünlüğünün bozulması (ayrılık, boşanma vs.)
- Aile içi bağların zayıf olması,
- Ailede ihmal ya da istismara, yönelik sıkıntıların olması,
- Anne babadan biri ya da ikisinin ruhsal hastalığının olması,
- Anne babadan birisi veya her ikisinin alkol, madde kullanımı ya da bağımlılığı,
- Yoksulluk ve sosyal güvenlik haklarından mahrumiyet,
- Oturulan yerleşim yerinden kaynaklı sorunlar (maddeye erişim kolaylığı, güvenlik vb.).
- Öğrencinin okula uyum ve devamsızlık sorunu,
- Kronik, tedavi edilmemiş fiziksel hastalığının ya da engelinin olması,
- Akranları tarafından reddedilmesi, yalnızlık ve soyutlanma yaşaması,
- Öğrencinin tedavi edilmemiş öğrenme güçlüğü, dikkat eksikliği ve hiperaktivite sorunu yaşaması gibi etkenler özellikle çocukluk döneminde olmak üzere diğer gelişim dönemlerinde de risk etkeni olabilmektedirler.

2.2.2. Ergenlik Dönemi Genel Risk Etkenleri

- Çete üyeliği,
- Maddenin kötüye kullanımı
- Terk edilmiş ya da evsiz olmak,
- Cinsel kurban olma, tecavüze uğrama, aile içi cinsel istismar,
- Duygusal zorluklar, duygusal körelme, düşük öz saygı, özgüven eksikliği duygusal kontrolsüzlük,
- Akademik başarısızlık,
- Kişiler arası problemler, yaşına uygun becerilerin gelişiminde gecikme yaşama, sosyal yetersizlik, olumsuz yaşam biçimi ve olumsuz alışkanlıklar,
- İnternetin bilinçsiz kullanımı, bilgisayar oyunları ve internet bağımlılığı,
- Bilgi eksikliği, merak, kendini gösterme ihtiyacı
- Olumsuz anne baba tutumlarına maruz kalma (baskıcı, ilgisiz, aşırı koruyucu, hayır diyemeyen),
- Anne babadan birisi veya her ikisinin bağımlılık yapan madde kullanımı/bağımlılığı,
- Sınıf tekrarı yapma,

- Başarısızlık,
- Akranlarla ilişkilerinde sorunlar yaşama,
- Madde kullanan bireylerle arkadaşlık,
- Akran baskısı yaşama,
- Dürtü kontrolü düşük bir yapıya sahip olma,
- Depresyon ve yalnızlık, sürekli stres altında olma ve kaygılı olma,
- Engellenmeye düşük tolerans (kabul sınırının düşüklüğü), öfkesini iyi ifade edememe, değişime uyum sağlayamama ve mükemmeliyetçilik özelliklerine sahip olma,
- İç denetimi zayıf ve anti sosyal davranışları olma, gibi etkenler özellikle ergenlik döneminde olmak üzere diğer gelişim dönemlerinde de risk etkeni olabilmektedirler.

2.3. Gelişim Dönemleri ve Özellikleri

Bu bölümde gelişim dönemleri, okul öncesi ve ilköğretim dönemi ile ergenlik dönemi olarak iki alt başlıkta ele alınmıştır.

2.3.1. Okul Öncesi ve İlköğretim Dönemi Özellikleri

- Çocuğun somutlaştırma sürecini yaşadığı, gördüklerini taklit ederek ve model alarak öğrendiği bir dönemdir.
- Psiko-sosyal olarak başarı ya da aşağılık duygusunun yaşanabileceği bir dönemdir.
- Sosyalleşmesinin arttığı çevresini genişletmeye dönük girişimlerinin söz konusu olduğu bir dönemdir.
- Çocuk için güven duygusu çok önemlidir.
- Okul çağına denk gelen bu dönemde çocuk zamanının büyük bir bölümünü oyun amaçlı, mahalle ya da okul arkadaşları ile geçirir.

2.3.2. Ergenlik Dönemi Özellikleri

- Asi olma
- Çabuk öfkelenme
- Endişe hali
- Kendine dönüklük
- Çabuk heyecanlanma
- Ruh halinde sürekli iniş-çıkışlar yaşama
- İlgi alanları ve zevklerin hızla değişmesi
- Arayış içinde olma
- Dış görünüşün önem kazanması
- Özerk olma çabası
- Ailenin geri plana düşüp arkadaşların ön plana gelmesi
- Bir gruba ait olma gayreti
- Cinselliğinin farkına varma
- Sonucunu düşünmeden davranma
- Gerçekçi değerlendirmeler yapmadan risk alma

3. KORUYUCU VE DESTEKLEYİCİ TUTUM VE ÖNLEMLER

Madde bağımlılığına karşı en etkili mücadele bu konuda bilgi ve bilinç sahibi olmaktan geçmektedir. Bu bilinci oluşturmada aile önemli bir yere sahiptir. Ancak zaman zaman ailelerin çocuklarını korumak amacıyla gösterdikleri davranışlar, istenilmeyen sonuçlar da doğurabilmektedir.

Çocuk/gençlerin çoğu zaman, dinlenmeyeceği, anlaşılmayacağı ya da sadece

eleştirileceği düşüncesiyle ailesinden uzak durmayı tercih etmesi, karşılaşacağı riskleri artırır.

Aileden uzaklaşması sonucunda farklı kişi ve gruplara daha fazla yaklaşan çocuk/genç, güvenliğini de tehlikeye atar.

En etkili yöntem, gerekli yaşam becerileriyle donanmış ve kendini gerçekleştirmiş bir birey yetiştirmektir. Bu konudaki ilk adımlar, çocuğu her yönüyle tanımaya çalışmak, gelişimsel özelliklerini bilmek ve gereksinimlerini doğru yorumlayabilmekle mümkündür.

3.1. Önleme Faaliyetlerinin Önemi

Önleme faaliyetleri, öncelikle bireylerin bağımlılık yapıcı madde kullanmasını, eğer kullandıysa bağımlı hale gelmesini engellemeye yönelik koruyucu hizmetlere verilen isimdir. Bağımlılık geliştikten sonra tedavisinin oldukça güç olması nedeniyle, önleme faaliyetlerine daha fazla önem verilmesi zorunludur.

Bağımlılığın başlangıcından tedavi sürecine kadar geçen zamanda topluma çok büyük olumsuz yansımaları olmaktadır. Bağımlılığın getirdiği sosyal ve ekonomik zorluklar sonucu bireyler yasal olmayan eylemlere başvurabilmekte ve suç işleyebilmektedirler. Bağımlılar para kazanabilmek için fuhuş, kumar, hırsızlık, uyuşturucu madde satışı gibi yasal olmayan yollara yönelebilmektedirler. Bağımlı bireylerin tedavi ve topluma yeniden kazandırılması ile ilgili programlar, genel olarak uzun süreli ve yüksek maliyetlidir. Buna ek olarak kişinin tekrar madde kullanmaya başlamasını tamamen engellemek mümkün değildir. Her türlü önleme programının maliyeti, tedavi programlarının maliyetinden daha düşük, koruyuculuğu daha yüksektir.

3.2. Öğretmen Madde Bağımlılığına Karşı Yürütülecek Eğitimde Nelere Dikkat Etmeli?

- Madde kullanımının bireyin tüm yaşamını (kişilik, sağlık, ekonomik, okul, arkadaş ve aile) etkilediği,
- Bağımlılığın ömür boyu sürdüğü,
- Arkadaş baskısına karşı nasıl tepki verileceği,
- Sağlıklı bir yaşamın nasıl korunacağı,
- Sorunları çözmek için uygun başa çıkma yolları olduğu anlatılmalıdır.

- Nasihat dili kullanılmadan madde bağımlılığı hakkında bilgi verilmeli,
- Sınıf içindeki konuşmalar madde kullandığından şüphelenilen öğrenciye değil, sınıfın geneline yönelik olmalı,
- Sınıf içinde zararlı alışkanlıklar başlıklı bir tartışma düzenlenmelidir.

3.3. Okul Öncesi ve İlköğretim Dönemi

Onaylamanın büyük ödül değeri taşıdığı ve öğretilenlerin koşulsuz kabul edildiği bir dönemdir. Bu nedenle önleme çalışmalarında dikkat edilmesi gerekenler şu şekilde sıralanabilir:

- Tutum ve davranışlarda model olmak.
- Zararlı maddeleri kavrayabileceği bir dille anlatmak, (hem kendi başına hem de bir başkasının vereceği ilaçları almaması, tanımadığı kişilerden her hangi bir şey kabul etmemesi, tanıdığı kişilerden bile bilmediği bir maddeyi kullanması teklif edildiğinde ret etmesi vb. öğretimi).
- Zararlı –yararlı maddelere karşı uygun tutumlar geliştirmesini desteklemek.
- Sağlıklı olma konusunda bilinç geliştirmelerine yönelik çalışmalar planlamak ve yürütmek.
- Sağlığını korumaya ilişkin davranışlarını takdir ederek pekiştirmek.
- Okulda, ailede, sosyal yaşamda uyulması gereken kuralları öğrenmelerini sağlamak. Uygulamalarını desteklemek.
- Çocukların reklamların olumsuz etkilerinden korunmasına yönelik bilinçlendirme çalışmaları yapmak ve ya desteklemek.
- Çocuğun ilişkilerinde bedensel ve ruhsal yönden kendisine zarar verebilecek istek ve teklifler kimden gelirse gelsin hayır demesine yönelik çalışmalarını desteklemek.

3.4. Ergenlik Dönemi

- Okul ve sınıf içindeki gruplaşmalara ve grupların niteliklerine dikkat etmek.

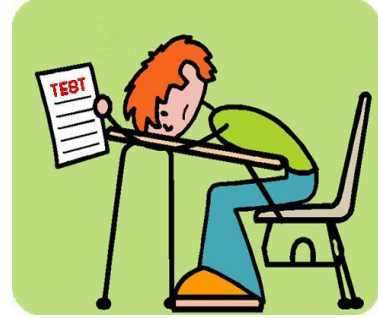
- Bağımlık yapıcı maddeler ve olumsuz etkileri hakkında kişisel korkuları ya da kaygıları değil, gerçeklere dayalı bilgiler vermek.
- Sağlıklı olma konusunda bilinç geliştirmelerine yönelik çalışmalar planlamak ve yürütmek.
- Okulda, ailede, sosyal yaşamda uyulması gereken kuralları öğrenmelerini sağlamak. Uygulamalarını desteklemek.
- Kendilerini sağlıklı bir şekilde ifade edebilmelerine yönelik etkinlikler ve uygun ortamlar oluşturmak.
- Okul da ve sınıf içinde yapılabilecek tüm etkinliklerde, yetenekleri ve yeterliliklerini gösterebileceği görev ve sorumluluk almalarını sağlamak.
- Öğrencilerin, okulun fiziki donanım ve olanaklarını uygun kurallar çerçevesinde kullanmasını sağlamak.
- Spor ve diğer sosyal aktivitelere (sinema, tiyatro, resim, müzik vb) yönlendirmek.
- Bağımlılık yapıcı maddelerin gencin sağlık ve dış görünüşü ile yapacağı spor ve diğer aktiviteler üzerinde ki olumsuz etkilerini anlatmak,
- Okul içinde madde bağımlılığından korunmanın önemi konusunda bilinç oluşmasını sağlamak.
- Okul kurallarının uygulanmasında tutarlı ve objektif olmak.
- Gencin ilişkilerinde bedensel ve ruhsal yönden kendisine zarar verebilecek istek ve teklifler kimden gelirse gelsin hayır demesine yönelik çalışmaları desteklemek.

Gerek okul öncesi ve ilköğretimde, gerekse ergenlik döneminde eğitimcilerin madde bağımlılığına karşı yürütülecek, koruyucu ve destekleyici eğitimlerde verilmesi gereken bilgiler olarak görülmektedir.

- Madde kullanımının bireyin tüm yaşamını (kişilik, sağlık, ekonomik, okul, arkadaş ve aile) etkilediği,
- Bağımlılığın ömür boyu sürdüğü,
- Arkadaş baskısına karşı nasıl tepki verileceği,
- Sağlıklı bir yaşamın nasıl korunacağı,
- Sorunları çözmek için başka yollar olduğu bilgisi v.b.bunlardan bazılarıdır.

3.5. Madde Kullanan Öğrencide Hangi Belirtiler Görülür?

- Dikkati yoğunlaştırmada güçlük çeker.
- Sözel iletişimde farklılaşma gözlenebilir.
- Hafif uyukulu, halsiz ve yorgun gözükebilirler.
- Her zamankinden daha sinirli olabilirler.
- Okula devamı azalmaya, başarısı düşmeye başlar.
- Kendisine olan özeni azalabilir, çevre ve arkadaşlar eski önemlerini yitirebilirler.
- Okuldaki arkadaş grubu değişebilir.
- En kesin yöntem kan ve idrar testleridir.
- Okuldaki arkadaş grubu değişebilir.
- En kesin yöntem kan ve idrar testleridir.

3.6. Madde Kullanımı İle Karşılaşıldığında Öğretmen Olarak Nasıl Bir Tutum Sergilenmeli?

- Okul rehberlik servisi, ilgili müdür yardımcısı ile izlenecek süreç belirlenmeli,
- Yaşanan sorun küçümsenmemeli, (Örneğin; “Benim sınıfımda böyle şey olmaz”)
- Olaya müdahale etmeden önce ön yargıların yaratacağı olumsuzlukların farkında olunmalı,
- Yaşanan sorun ve madde bağımlılığı hakkında sağlıklı bilgi edinilmeli,
- Sorunun çözümünde öğrenciyle iletişimde açık, samimi, içten ve inandırıcı olunmalı,
- Öğrencinin kendini ifade etmesi için fırsat verilmeli,
- Genellemeler yapmaktan kaçınılmalı,
- Söylediği şeylere ani tepki verilmemeli,
- Kişisel korkular ya da kaygılarla değil, gerçeklere dayalı bilgiler verilmeli,
- Konuşmalarda merakı artırıcı ya da özendirici olabilecek ifade ve yaklaşımlardan kaçınılmalı,
- Öğüt ve nasihat dilinin kullanılmamasına dikkat edilmeli,
- Öğrenci maddenin etkisi altında ise onunla bu durumda konuşmanın yararı olmayacağı bilinmeli,

- Öğrenciyi etiketlemekten kaçınılmalı, (kullanıcı olarak etiketlenen öğrenciyle iletişim kurmak zorlaşır)
- Öfke duygusu yaşanabilir, öfke kontrolü sağlandıktan sonra öğrenciyle konuşulmalı,
- Sürecin tamamı rehberlik servisinin bilgisi dahilinde yürütülmelidir.

3.7. Öğretmen Öğrenciyi Madde Kullanırken Yakaladığında Nasıl Davranmalı?

- Önce genel olarak gerginliği azaltılmalı,
- Öğrenciye okul kuralları hatırlatılmalı,
- Öğrenciye kurallara uygun olmayan davranışlarının yükleyeceği sorumluluklar hakkında bilgi verilmeli,
- Okul rehberlik servisi ve okul yönetimini bilgilendirip, destek alınmalıdır.

3.8. Madde Kullanan Öğrencinin Anne Babasına Nasıl Yaklaşılmalı?

- Eğer sadece şüpheleniliyorsa, öncelikli olarak şüpheleri destekleyecek bilgi edinilmeli, okul rehberlik servisi ile koordineli bir süreç başlatılmalı,
- Aile görüşmeye çağırıldığında, konuşmanın özel olduğu ve mutlaka görüşmeye gelmeleri gerektiğini dile getirilmeli,
- Aile ile yapılacak görüşmede güven ortamı oluşturulmalı, öğrencinin evdeki davranışları, arkadaşları hakkında bilgi edinilmeli,
- Görüşmede panik oluşturabilecek tutum, davranış ve ifadelerden kaçınılmalı,
- Madde bağımlılığından genel anlamda söz ederek konuya girilmeli,
- Öğrenci hakkındaki endişeler ve bunları destekleyecek bilgiler aktarılmalı,
- Öğrencinin okul kuralları ve hukuki yönden karşılaşılabileceği durumlar hakkında bilgi verilmeli,
- Tedavi olabileceği kurumlar, tedavi süreci ve çocuklarına karşı yaklaşımları ile ilgili bilgi ve destek alabilecekleri kişi, kurum ve kuruluşlarla ilgili bilgiler verilmelidir.

3.9. Acil Durumlarda Ne Yapılmalı?

- Soğukkanlılık korunmalı ve öğrenci sakinleştirilmeli,
- Öğrenciye güven vermeye çalışılmalı,
- Eğer bilincini kaybetmişse yan yatırılmalı ve soluk aldığından emin olunmalı.
  - Gerginlik hali ya da tepkisizliği devam ederse acil servis (112) aranmalı,
  - Kullandığı ilaç, zararlı madde ya da toz kalıntıları toplanıp doktoruna verilmeli,
- Ailesine veya yakınlarına panik oluşturmayacak bir üslup kullanılarak haber verilmelidir.

3.10. Okuldaki Disiplin Süreci Ve Cezaları

Asıl amacın çocuğun korunması ve sağlığı olduğu unutulmadan, okuldaki düzenin de korunmasına yönelik olarak; madde kullanımıyla ilgili disiplin süreci yönetmelikler de aşağıdaki gibi belirtilmiştir:

İlköğretimde Öğrenci Davranışları Değerlendirme Kurulunun alacağı kararlara göre değerlendirilir. (MEB İlköğretim Kurumları Yönetmeliği Madde 108)

Ortaöğretim Ödül Ceza ve Disiplin Yönetmeliğine Göre;

- Sigara içmeye: Uyarma, kınama, mahrumiyet (Madde 17- a bendi- 6. Fıkra)
- Uyuşturucu ve alkol kullanımına: Tasdikname ile uzaklaştırma (Madde 17 – c bendi- 11. Fıkra)
- Uyuşturucu madde ticaretine: Örgün eğitim dışına çıkartma cezaları verilir. (Madde 17 – ç bendi- 3. Fıkra)

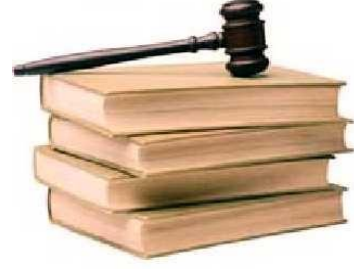
4. HUKUKİ DURUM

4.1) 2709 Sayılı TC Anayasası

4.2) 5237 Sayılı TCK

4.3) 2313 Sayılı Uyuşturucu Maddelerin
Murakabesi Hakkında Kanun

4.4) 3298 Sayılı Uyuşturucu Maddelerle İlgili Kanun

4.1. T.C.Anayasası

Gençliğin Korunması

Madde -58

Devlet, gençleri alkol düşkünlüğünden, uyuşturucu maddelerden, suçluluk, kumar ve benzeri kötü alışkanlıklardan ve cehaletten korumak için gerekli tedbirleri alır.

4.2. 5237 Sayılı Türk Ceza Kanunu

4.2.1. Uyuşturucu Madde İmal ve Ticareti

Madde 188. - (1) Uyuşturucu veya uyarıcı maddeleri ruhsatsız veya ruhsata aykırı olarak imal, ithal veya ihraç eden kişi, on yıldan az olmamak üzere hapis ve yirmibin güne kadar adli para cezası ile cezalandırılır.

(2) Uyuşturucu veya uyarıcı madde ihracı fiilinin diğer ülke açısından ithal olarak nitelendirilmesi dolayısıyla bu ülkede yapılan yargılama sonucunda hükmolunan cezanın infaz edilen kısmı, Türkiye'de uyuşturucu veya uyarıcı madde ihracı dolayısıyla yapılacak yargılama sonucunda hükmolunan cezadan mahsup edilir.

(3) Uyuşturucu veya uyarıcı maddeleri ruhsatsız veya ruhsata aykırı olarak ülke içinde satan, satışa arz eden, başkalarına veren, nakleden, depolayan, satın alan, kabul eden, bulunduran kişi, beş yıldan onbeş yıla kadar hapis ve yirmibin güne kadar adli para cezası ile cezalandırılır.

(4) Uyuşturucu maddenin eroin, kokain, morfin veya baz morfin olması hâlinde, yukarıdaki fıkralara göre verilecek ceza yarı oranında artırılır.

(5) Yukarıdaki fıkralarda gösterilen suçların, suç işlemek için teşkil edilmiş bir örgütün faaliyeti çerçevesinde işlenmesi hâlinde, verilecek ceza yarı oranında artırılır.

(6) Üretimi resmi makamların iznine veya satışı yetkili tabip tarafından düzenlenen reçeteye bağlı olan ve uyuşturucu veya uyarıcı madde etkisi doğuran her türlü madde açısından da yukarıdaki fıkralar hükümleri uygulanır.

(7) Uyuşturucu veya uyarıcı etki doğurmamakla birlikte, uyuşturucu veya uyarıcı madde üretiminde kullanılan ve ithal veya imali resmî makamların iznine bağlı olan maddeyi ülkeye ithal eden, imal eden, satan, satın alan, nakleden, depolayan veya ihraç eden kişi, dört yıldan az olmamak üzere hapis ve yirmibin güne kadar adlî para cezası ile cezalandırılır.

(8) Bu maddede tanımlanan suçların tabip, diş tabibi, eczacı, kimyager, veteriner, sağlık memuru, laborant, ebe, hemşire, diş teknisyeni, hastabakıcı, sağlık hizmeti veren, kimyacılıkla veya ecza ticareti ile iştigal eden kişi tarafından işlenmesi hâlinde, verilecek ceza yarı oranında artırılır.

Tüzel kişiler hakkında güvenlik tedbiri uygulanması

Madde 189. - (1) Uyuşturucu veya uyarıcı madde imal ve ticareti suçlarının bir tüzel kişinin faaliyeti çerçevesinde işlenmesi hâlinde, tüzel kişi hakkında bunlara özgü güvenlik tedbirlerine hükmolunur.

4.2.2. Kullanmak İçin Uyuşturucu veya Uyarıcı Madde Satın Almak, Kabul Etmek veya Bulundurmak

Madde -191

- 1- Kullanmak için uyuşturucu veya uyarıcı madde satın alan, kabul eden veya bulunduran kişi bir yıldan iki yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.
- 2- Bu suçtan dolayı açılan davada mahkeme, birinci fıkraya göre hüküm vermeden önce uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanan kişi hakkında tedaviye ve denetimli serbestlik tedbirine; kullanmamakla birlikte kullanmak için uyuşturucu veya uyarıcı madde satın alan, kabul eden veya bulunduran kişi hakkında denetimli serbestlik tedbirine karar verebilir.
- 3- Hakkında tedaviye ve denetimli serbestlik tedbirine karar verilen kişi, belirlenen kurumda uygulanan tedavinin ve denetimli serbestlik tedbirinin gereklerine uygun davranmakla yükümlüdür. Hakkında denetimli serbestlik tedbirine hükmedilen kişiye rehberlik edecek bir uzman görevlendirilir. Bu uzman güvenlik tedbirinin uygulama süresince, kişiyi uyuşturucu veya uyarıcı maddenin kullanılmasının etki

- ve sonuçları hakkında bilgilendirir, kişiye sorumluluk bilincinin gelişmesine yönelik olarak öğütte bulunur ve yol gösterir. Kişinin gelişimi ve davranışları hakkında üçer aylık sürelerle rapor düzenleyerek hâkime verir.
- 4- Tedavi süresince devam eden denetimli serbestlik tedbirine, tedavinin sona erdiği tarihten itibaren bir yıl süreyle devam olunur. Denetimli serbestlik tedbirinin uygulanma süresinin uzatılmasına karar verilebilir. Ancak bu durumda süre üç yıldan fazla olamaz.
- 5-Tedavinin ve denetimli serbestlik tedbirinin gereklerine uygun davranan kişi hakkında açılmış olan davanın düşmesine karar verilebilir. Aksi takdirde davaya devam olunarak hüküm verilir.
- 6-Uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanan kişi hakkında kullanmak için uyuşturucu veya uyarıcı madde satın almak, kabul etmek veya bulundurmaktan dolayı cezaya hükmedildikten sonra da iki ila dördüncü fıkralar hükümlerine göre tedaviye ve denetimli serbestlik tedbirine tabi tutulabilir. Bu durumda hükmolunan cezanın infazı ertelenir. Ancak, bunun için kişi hakkında bu suç nedeniyle önceden tedavi ve denetimli serbestlik tedbirine karar verilmemiş olması gerekir.
- 7-Kişinin mahkum olduğu ceza, tedavinin ve denetimli serbestlik tedbirinin gereklerine uygun davranması halinde, infaz edilmiş sayılır, aksi takdirde derhal infaz edilir.

4.2.3. Etkin Pişmanlık

Madde -192

1-Uyuşturucu veya uyarıcı madde imal ve ticareti suçlarına iştirak etmiş olan kişi, resmi makamlar tarafından haber alınmadan önce diğer suç ortaklarını ve uyuşturucu veya uyarıcı maddelerin saklandığı veya imal edildiği yerleri merciine haber verirse, verilen bilginin suç ortaklarının yakalanmasını veya uyuşturucu veya uyarıcı maddenin ele geçirilmesini sağlaması halinde, hakkında cezaya hükmolunmaz.

2-Kullanmak için uyuşturucu veya uyarıcı madde satın alan, kabul eden veya bulunduran kişi, resmi makamlar tarafından haber alınmadan önce, bu maddeyi kimden, nerede ve ne zaman temin ettiğini merciine haber vererek suçluların yakalanmalarını veya uyuşturucu veya uyarıcı maddenin ele geçirilmesini kolaylaştırırsa, hakkında cezaya hükmolunmaz.

3-Bu suçlar haber alındıktan sonra gönüllü olarak, suçun meydana çıkmasına ve fail veya diğer suç ortaklarının yakalanmasına hizmet ve yardım eden kişi hakkında verilecek ceza, yardımın niteliğine göre dörtte birden yarısına kadar indirilir.

4-Uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanan kişi hakkında kullanmak için uyuşturucu veya uyarıcı madde satın almak, kabul etmek veya bulundurmaktan dolayı soruşturma başlatılmadan önce resmi makamlara başvurarak tedavi ettirilmesini isterse cezaya hükmolunmaz

Bir kere bile olsa madde kullanımı sağlık ve ekonomik faktörlerin yanı sıra, adli sicil açısından da ilerde önüne geçilemeyecek sorunlar oluşturmaktadır. **Sadece devlet daireleri değil artık özel şirketlerin de ilk önceliklerinden biri adli sicil kaydının temiz olmasıdır.**

4.3. Uyuşturucu Maddelerin Murakabesi Hakkında Kanun

Kanun Numarası: 2313

Kanun Kabul Tarihi: 12/06/1933

Yayımlandığı Resmi Gazete Tarihi: 24/06/1933

Yayımlandığı Resmi Gazete Sayısı: 2435

Madde 1 - Tıbbi afyon ile müstahzaratının ve morfin ve bütün milhlerinin ve morfinin uzvi hamızlarla veya küül cezriyle birleşmesinden mütehasıl bütün eterlerinin ve bunların milhlerinin ve koka yaprağı, ham kokain ve kokain ekgonin ve tropokokain ile bütün milhlerinin ve yüzde 0,20 gramdan fazla morfin ve milhlerini ve yüzde 0,10 gramdan fazla kokain ve milhlerini muhtevi bütün müstahzarların ve ökodol (Eugodal), dikodit (Dicodide) ve Dilodit (Diloudide), Asedikon (Acedicone) ve bunların terkibi kimyevisinde bulunan maddelerde bütün müstahzarlarının ithal, ihraç ve memleket içersindeki satışı Sıhhat ve İçtimai Muavenet Vekaletinin murakabesine tabidir

Madde 2 - 2108 numaralı kanuna merbut afyon mukavelenamesinde tarif edilen ve müstahzar afyon namı verilen maddenin ihzar, ithal, ihraç ve satışı memnudur.

Madde 3 - (Değişik madde: 22/05/1979 - 2236/1 md.)

Münhasıran esrar yapmak için kenevir ekilmesi ve her ne şekilde olursa olsun esrarın ihzar, ithal, ihraç ve satışı yasaktır.

Madde 4 - Birinci maddede yazılı olan cisimlerden mahsus kanununa tevfikan inhisar altına alınanların memlekete ithali için inhisar idaresince Sıhhat ve İçtimai Muavenet Vekaletinden müsaade alınır ve bunun için hangi nevi maddenin ne miktarda ve nereden ve ne vasıta ile celbedileceği bildirilir. Talep edilen miktarın memleket tıbbi ve ilmi ihtiyacından fazla olmadığı Vekaletçe tensip olunduktan sonra bir ithal vesikası verilir.

Madde 5 - Uyuşturucu maddelerin ithaline mahsus vesika ibraz edilmedikçe gümrüklerden bu gibi maddelerin ithaline müsaade edilmez. Vesikalarda yazılan miktarın bir defada ithali şarttır. Altı ay içinde ithal edilmeyen uyuşturucu maddelere ait vesikalar muteber değildir.

Madde 6 - Uyuşturucu maddelerin ithaline mahsus olarak verilen vesikaların bir sureti bu maddeleri ihraç edecek memleketin uyuşturucu maddeler murakabesine memur makamına Sıhhat ve İçtimai Muavenet Vekaletince gönderilir.

Madde 7 - Birinci maddede zikredilen cisimlere ait müstahzarlardan inhisar altına alınmamış olanlarının memlekete ithaline ve bütün uyuşturucu maddelerin memleket dahilindeki satışına ancak hususi kanunlarına tevfikan icrayı sanata müsaade alarak eczane veya ticarethane açmış eczacılar ve ecza ticarethaneleri sahipleri mezundurlar.

Bunların getirtecekleri inhisar altına alınmamış uyuşturucu maddeler müstahzarlarının memlekete ithali hakkında da dördüncü, beşinci ve altıncı maddeler hükümleri

4.4. Uyuşturucu Maddelerle İlgili Kanun

Kanun Numarası: 3298

Kanun Kabul Tarihi: 03/06/1986

Yayımlandığı Resmi Gazete Tarihi: 19/06/1986

Yayımlandığı Resmi Gazete Sayısı: 19139

Afyon ve Uyuşturucu Maddelerle İlgili Genel Esaslar

Madde 1 - Çizilmiş veya çizilmemiş haşhaş kapsülleri ile ham afyon, tıbbi afyon ve morfin evsafını haiz afyon alkaloitleri, tuzları, esterleri ve eterleri; koka yaprağı ve bunun alkaloitleri, tuzları, esterleri ve eterleri ile Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığınca tayin

olunacak diğer uyuşturucu maddelerin alımı, satımı, imali, ithali ve ihracı ile ilgili hususlar Bakanlar Kurulunun tespit edeceği esaslara göre yürütülür.

Bahis konusu maddelerin elde edildiği bitkilerin yurt içinde ekimi ve araştırması izne tabidir.

Kullanılması zararlı olduğu ve "Toxicomanie" yaptığı Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığınca tespit edilen diğer tabii ve sentetik maddeler de yine bu Bakanlığın teklifi zerine Bakanlar Kurulu Kararı ile bu Kanun kapsamına alınabilir.

1. TEDAVİ İÇİN BAŞVURULABİLECEK KURUMLAR

AMATEM (Alkol - Madde Bağımlılığı Araştırma, Tedavi ve Eğitim Merkezi)

ANKARA : 0 312 395 95 95

İSTANBUL : 0 212 543 65 65

İZMİR : 0 232 243 32 08

ANTALYA : 0 242 249 69 00

HASTANELERİN PSİKİATRİ KLİNİKLERİ

KAYNAKÇA

- CILGA, İ. (2001). Gençlerin Gelişiminde ve Madde Kullanımını Önlemede Gençlik Merkezlerinin Rolü. **Aile ve Toplum**. Eylül -Aralık s. 73-78.
- DOĞAN, Y. B. (2001). Madde Kullanımı ve Bağımlılığı. **Aile ve Toplum**. Eylül - Aralık s. 79-86.
- DOĞAN, Y. B. (2010). “**Toplumsal Farkında Oluş Seminer Notları**”. Madde Bağımlılığıyla Mücadele Eğitim Semineri. Antalya.
- ERGEZER, T. (2010). “**Sigara, Alkol ve Uyuşturucu Bağımlılığı Seminer Notları Seminer Notları**”. Madde Bağımlılığıyla Mücadele Eğitim Semineri. Antalya.
- ERGEZER, T. (2010). “**Madde Bağımlılığı ve Eşlik Eden Davranım Bozuklukları Seminer Notları**”. Madde Bağımlılığıyla Mücadele Eğitim Semineri. Antalya.
- ERİKOĞLU, M. (2010). “**Ülkemizde Uyuşturucu Sorununun Boyutu ve Kurumsal Yapılanmalar Seminer Notları**”. Madde Bağımlılığıyla Mücadele Eğitim Semineri. Antalya.
- ÖZCAN, B. (2010). “**Madde Bağımlılığıyla İlgili Yasal Süreç Seminer Notları**”. Madde Bağımlılığıyla Mücadele Eğitim Semineri. Antalya.
- SAĞLIK BAKANLIĞI Temel Sağlık Hizmetleri Genel Müdürlüğü (2002). **Alkol Hakkında Bilmemiz Gerekenler**. Ankara: Gökçe Ofst Ltd. Şti.
- SEVİL, H. T. (1998). **Uyuşturucu Bağımlılığı Tanımlar Sorunlar Çözümler**. Ankara: SABEM Masaüstü Yayıncılık.
- SOYDAL, T. ve ERGÜDER, T. (2002). **Türkiye’de Sigara Sorunu ve Mücadelesi**. Ankara: Gökçe Ofset Ltd. Şti.
- TAMAR, D. ve Ark. (1997). **Uyuşturucu Madde Kullanımının Aile Üstüne Etkisi**. Ankara: Takav Matbaası.